

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

В. М. Когут

Український правопис 2019

Зміни та правила

Видання друге, доповнене і перероблене

Тернопіль
Навчальна книга – Богдан

УДК 81'35
К 57

Когут В. М.

К 57 Український правопис 2019. Зміни та правила / В. М. Когут. — Вид. 2-ге, доповн. і переробл. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан. — 2020. — 32 с.

ISBN 2005000015908

У посібнику подано витяги з Українського правопису, **схваленого Кабінетом Міністрів України і затвердженого Українською національною комісією з питань правопису**. Акцентовано увагу на тих параграфах, у яких відбулися орфографічні, фонетичні, лексичні, морфологічні та пунктуаційні зміни, а також укладено словничок правопису слів за новою редакцією Українського правопису.

УДК 81'35

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.

ISBN 2005000015908

© Навчальна книга–Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2020

Правопис — це перелік базових орфографічних, граматичних, стилістичних правил, які обов'язкові до використання всіма. Він є документом, яким мають керуватися всі, хто користується мовою.

22 травня 2019 року український уряд схвалив нову редакцію Українського правопису, над якою працювала національна комісія. Ці зміни вже давно були на часі, оскільки на початку 1990-х років, коли постало питання адаптації тодішнього ще радянського правопису до норм приписів української мови, було ухвалено його тимчасовий варіант. Сучасна редакція Українського правопису повертає до життя деякі особливості правопису 1928 р., які є частиною української орфографічної традиції і поновлення яких має сучасне наукове підґрунтя.

Мова змінюється, і правопис має відображати насамперед її сучасний стан. Нинішня українська мова — це багатофункціональна мова з розвинутою різноплановою стилістикою, сучасною науковою термінологією, це мова, яка взаємодіє з багатьма світовими мовами.

Реагуючи на виклики мовної практики, сучасна редакція правопису розширила межі використання орфографічних варіантів. Кожний історичний період розвитку мови має свою варіантну динаміку. Пропонуючи в новій редакції правопису низку орфографічних варіантів, укладачі виходили з того, що варіативність — це органічна частина правописного кодексу і тією чи іншою мірою вона притаманна кожній мові на різних етапах її історичного розвитку. Відповідь на те, який з варіантів залишиться в минулому, зможе дати лише майбутнє. Комісія відреагувала на зміни в сучасній мовно-писемній практиці, визначила правила написання нових запозичених слів, нових власних назв, усунула застарілі формулювання та спростила й, де це можливо, уніфікувала орфографічні норми.

ЗМІНИ ДО ПРАВОПИСУ

§ 2. Уживання І, И на початку слова

Деякі слова мають варіанти з голосним **и**: *ірій* і *ірій*, *ірод* і *ірод* (дуже жорстока людина).

На початку окремих вигуків (*ич!*), часток (*ич який хитрий*), дієслова *ікати* (вимовляти *и* замість *і*) та похідного від нього іменника *ікання*.

На початку слова в деяких загальних і власних назвах, що походять із тюркських та інших мов, відповідно до їх вимови в цих мовах: *ийбён, ир, Ич-обá, Кім Чен Ин*.

§ 29. Подвоєння букв

3) *...тисъмённик, свящёНник...*

§ 31. Правопис префіксів

4. В іменниках і прикметниках уживаємо префікс **архі-**: *архіважливий, архімільйонёр, архіскладний*.

Примітка. У назвах церковних звань, титулів та чинів уживаємо префікси **архи-** та **архі-**: *архИмандріт* і *архИмандріт, архИерей* і *архИерей, архИстратіг* і *архИстратіг* та ін.

5. Уживання голосного **и** в префіксі **анти-** та голосного **і** в префіксі **квазі-** не підпадає під правила вживання голосних **и, і** в загальних назвах іншомовного походження, пор.: *антиалкогольний, антиароматичний, антиаргумент, антиестетичний, антиєвропейський, антиінфляційний, антинауковий, антиурядовий, антиядерний; квазіглобальний, квазіобертання, квазіоптика, квазіплоский, квазіпружність, квазірінок, квазістійкість, квазічастінка*.

§ 32. Іменникові суфікси

2. У суфіксі **-ив-(о)**, що виражає збірні поняття, які означають матеріал або продукт праці, пишемо тільки **и**: *вариво, добриво, куриво, меливо, мерезиво, місиво, морозиво, паливо, печиво, прядиво*, але *мáриво* — з іншим значенням.

4. За допомогою суфіксів **-к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес-** та ін. від іменників чоловічого роду утворюємо іменники на означення осіб жіночої статі. Найуживанішим є суфікс **-к-**, бо він поєднуваний з різними типами основ: *áвторка, диза́йнерка, дире́кторка, реда́кторка, співа́чка, студéнтка, фігури́стка* та ін.

Суфікс **-иц-(я)** приєднуємо насамперед до основ на **-ник**: *верста́льниця, набі́рниця, пора́дниця* та **-ень**: *уче́ниця*.

Суфікс **-ин-(я)** сполучаємо з основами на **-ець**: *кравчи́ня, плавчи́ня, продавчи́ня*, на приголосний: *майстри́ня, філологі́ня; бойкі́ня, лемкі́ня*.

Суфікс **-ес-** рідковживаний: *дияконе́са, патроне́са, поете́са*.

11. Суфікс **-ович (-ьович)** уживаємо тільки для утворення чоловічих імен по батькові: *Вікторович, Васільович, Іванович, Їгорьович, Микітович, Олексійович, Юрійович.*

§ 35. Складні слова

4) сполучним звуком буває **е** після **й**, яким закінчується основа іменника м'якої групи, та після м'якого подовженого приголосного першої частини графічно передаємо буквою **є**:

...життєпис, сміттєзбиральний, хімієтерія.

4. Разом пишемо:

1) складноскорочені слова (мішані та складові абрєвіатури) й похідні від них:

... епідемситуація, профспілка, Святвечір ...

2) слова з першими регулярно вживаними іншомовними компонентами на голосний та приголосний:

АБРО-, авіа-, авто- ('само', 'автоматичний'), **агро-, АЕРО-, АКВА-, АЛКО-, АРТ-, АСТРО-, АУДІО-, біо-, БОДИ-, БОДІ-** (перед голосним), **ВЕБ-, геліо-, гео-, гідро-, ДЕНДРО-, екзо-, ЕКО-, ЕКОНОМ-, ЕТНО-, ЄВРО-, зоо-, ізо-, КІБЕР-, мета-, метео-, моно-, мото-, НАРКО-, нео-, ОНКО-, палео-, ПАН-, ПАРА-, ПОП-, ПРЕС-, псевдо-, соціо-, теле-, ФІТО-, ФОЛК- (ФОЛЬК-), фоно-** та ін.: *аброморфема, авіарейс, автовідповідач, агробізнес, аерометод, акватехніка, алкотест, артрінок, астрокорекція, аудіоальбом, біоцикл, бодибілдінг, бодіарт, вебсторінка, геліоцентр, геополітика, гідропарк, дендропарк, екопродукти, економклас, етногурт, єврозона, євроремонт, зоосад, кібермашина, метамова, метеостанція, моновістава, мотокрос, наркобізнес, неомодерніст, онколікярня, панамериканський, параолімпієць, попмузика, попгурт, пресконференція, псевдонаука, псевдогромадянський, соціосфера, телехроніка, фітотерапія, фолкгурт, фолькмузика, фоновідео; так само слова з питомими компонентами **іно- (іншо-, інако-), лже-**: *іновірець, ішовірець, інакодумець, ішиодумець; лжеспророк, лжесвідок.**

Примітка. Якщо такі іншомовні компоненти приєднані до власного імені, то їх пишемо з дефісом: *пан-Європа, псевдо-Фіуст.*

3) слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т.ін.) вияв чого-небудь: **архі-, архи-, блиц-, гіпер-, екстра-, макро-, МАКСІ-, МІДІ-, мікро-, МІНІ-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-**: *архіскладний, архішахрай, архидиякон, блицновіни, блищопитування, гіперзвук, гіпермаркет, екстраклас, макромолекула, макроекономіка, максіодяг, мідіодяг, мікроорганізми, мікрохвилі, мікрочастінка, мініблук, мінідиск, мінікомп'ютер, мультимільйонер, нанокомп'ютер, нано-*

частінки, полісахаріди, полімотивація, преміумклас, супермаркет, супермодель, супермодний, топменеджер, топмодель, ультразвук, ультрамодний, флешінтерв'ю.

Примітка 1. У компонентах **макси-, міди-** кінцевий **і** в позиції перед приголосним наступного слова не переходить в **и**: *максімода, максісукня, мідімода, мідіспідниця.*

Примітка 2. Компонент **ТОП-** із числівниками **НЕ ПОЄДНУВАНИЙ**. Тобто написання на кшталт «топ-100», «топ-десять» тощо — порушення правопису!

4) слова з першим іншомовним компонентом **анти-, ВІЦЕ-, ЕКС-, контр-, ЛЕЙБ-, ОБЕР-, ШТАБС-, УНТЕР-**: *антивірус, віцепрем'єр, віцеконсул, ексчемпіонка, ексміністр, експрезидент, контрадмірал, контрудар, лейбгвардієць, лейбмедик, обермайстер, оберофіцер, оберлейтенант, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер.*

Примітка 1. Із власною назвою (прізвищем) такі компоненти пишемо з дефісом: *«Анти-Дюринг», екс-Югославія.*

5. З дефісом пишемо:

7) ініціальну абрєвіатуру, написану великими або малими літерами, з будь-яким словом: *ВІЛ-інфекція, ДНК-аналіз, ДНК-експертиза, ВІП-зала, е-декларування, е-декларація;*

8) дві ініціальні абрєвіатури, написані великими літерами: *ВІЛ-СНІД;*

9) слова-терміни, до складу яких уходить літера алфавіту: *П-подібний, Т-подібний;*

10) за традицією *карт-бланш, статус-кво* та ін.

§ 36. Складні іменники

1. Разом пишемо:

3) складні іменники, утворені за допомогою сполучного голосного звуку з двох іменникових основ: *газобалон, глинопісок, людинодень, льонолаван, сталобетон, тоннокілометр;*

6) складні іменники з першою частиною **напів-, полу-**: *напівавтомат, напівімля, напівкуці, напівлюдина, напівмавпа, напівпітьма, напівправа, напівфабрикат; полудрабок, полукіпок, полумисок.*

Примітка. **НЕВІДМІНЮВАНИЙ ЧИСЛІВНИК ПІВ** зі значенням «половина» з наступним іменником — загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини пишемо окремо: *пів аркуша, пів відрá, пів годíни, пів літра, пів міста, пів огірка, пів острова, пів яблука, пів ящика, пів ями; пів Європи, пів Києва, пів України.* Якщо ж **пів** з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: *піваркуш, південь, півзахист, півколо, півкуля, півлітра* (розм. 'пляшка з горілкою або іншою випивкою ємністю 0,5 літра'), *півмісяць, півоберт, півовál, півострів.*